

## DOMAĆA ZADAĆA IZMEĐU TEORIJE I PRAKSE

Stjepan Sokol  
Osijek, Hrvatska

Vesna Vrbošić  
Osnovna škola „Vijenac“ Osijek  
Osijek, Hrvatska

### Sažetak:

U Osnovnoj školi „Vijenac“ provodi se projekt „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“, na tragu suvremenih europskih i svjetskih rješenja, radi propitivanja svrhovitosti domaće zadaće i unaprjeđivanja nastavnoga procesa. Provedeno je istraživanje u kojem su anketirani učenici, roditelji i učitelji Osnovne škole „Vijenac“.

Cilj istraživanja bio je propitati razmišljanja učenika, učitelja i roditelja o realizaciji projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“ o promjenama u nastavnome procesu, utjecaju projekta na samostalnost učenika i njihovu aktivnost te provjeravanju utjecaja na mogućnost izbora samovrednovanja.

Provedeno istraživanje pokazalo je da su učenici prepoznali vrijednosti projekta u odnosu na izvedbu nastavnoga sata (istaknuti ishodi učenja, mogućnost izbora zadataka, jasne upute za pripremu za sljedeći nastavni sat), njihovu aktivnost (više rada na nastavnome satu i u procesu učenja) i samovrednovanje. Iz istraživanja je razvidno da su učitelji, kao ključni subjekti nastavnoga procesa, prihvatili osobnu odgovornost za uspjeh učenika dosljednom primjenom dogovorenih zaključaka Učiteljskoga vijeća. Odgovori roditelja upućuju na njihovo, još uvijek, tradicionalno shvaćanje nastave te nedovoljno povjerenje u sposobnosti učenika za samovrednovanje.

U radu su prezentirani dobiveni rezultati koji potvrđuju ostvarivanje cilja i svrhe projekta.

**Ključne riječi:** aktivniji rad, domaća zadaća, dosljednost, ishodi, mogućnost izbora, odgovornost, samovrednovanje

## Uvod

Živimo u vremenu i prostoru u kojemu je dominantna filozofija uspjeha odmah i sada, a najbolje bi bilo da je uspjeh postignut već dan prije, jer u protivnome, teško da vaše ideje mogu imati priliku za oživotvorenje. Bez obzira što imate viziju, što imate jasan cilj i svrhu, što znate kako, što ste kroz niz godina primjene provjerili učinkovitost i opravdanost modela rada, što vašu viziju čini realno ostvarivom, ili baš zato što djelujete organizirano i korak po korak, u realnom vremenu, ostvarujete pozitivne pomake, morate imati puno sreće kako biste uspjeli, osim ako u vašoj okolini ne naiđete na razumijevanje i potporu cijenenih pojedinaca i institucija iz područja odgoja i obrazovanja. Upravo to se događa s projektom o domaćim zadaćama kao iznimkom, a ne pravilom.

Pripreme za provedbu projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“ započete su prije deset godina. Korišteni postupci i radnje odnosili su se na sve sudionike u odgojno-obrazovnom procesu, a uključivali su upoznavanje učitelja, učenika i roditelja s onim što će se činiti, istraživanje mišljenja učitelja, učenika i roditelja o domaćim zadaćama, održavanje tematskoga skupa o domaćim zadaćama, raspravu i prijedloge školskoga tima za kvalitetu, raspravu i zaključke Učiteljskoga vijeća, upoznavanje šire javnosti o provedbi zaključaka Učiteljskoga vijeća te prijedlog ministru Znanosti obrazovanja i sporta za izostavljanje komponente domaći uradak iz sastavnica za ocjenjivanje u imeniku učenika za osnovnu školu.

Tijekom svih godina praćen je rad učitelja (kolegijalno praćenje), razgovarano o iskustvima u provedbi projekta s učenicima i njihovim roditeljima na Vijeću roditelja, Vijeću učenika i

Školskom odboru. Posebne aktivnosti u stručnoj pripremi provedbe projekta rađene su na stručnim vijećima u Osnovnoj školi "Vijenac" (stručno vijeće razredne nastave, društvene skupine predmeta i prirodne skupine predmeta), kao i na tematskim sjednicama Učiteljskoga vijeća. Provedba projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“ uključuje drukčiji pristup nastavi zbog čega je Učiteljsko vijeće Osnovne škole "Vijenac" donijelo nekoliko ključnih zaključaka:

1. Ako je već i zadana, domaća zadaća mora imati sasvim određenu svrhu (vježbanje, ponavljanje, utvrđivanje *usvojenoga* sadržaja).
2. Naglašenim *individualnim pristupom* motivirati treba učenike za samostalniji i odgovorniji odnos prema radu i obvezama.
3. Učenik mora imati *mogućnost izbora* kod rješavanja domaće zadaće koje će zadatke od zadanih rješavati, ovisno o vlastitim mogućnostima, motivaciji i željenom cilju.
4. Učitelji će učenicima *predložiti provjeru* usvojenosti znanja na određenim zadacima i dati im mogućnost *izbora količine i kvalitete* zadataka na kojima će provjeravati i potvrđivati vlastito znanje.
5. Nastavni proces mora uključiti takve oblike i metode rada koji će omogućiti učenicima *aktivniji odnos* u procesu usvajanja znanja na nastavnome satu.
6. Sadržaji koji su predviđeni za rješavanje na nastavnom satu trebaju biti *i usvojeni i učinjeni* na nastavnom satu. Ako učenik ne uspije završiti za njega predviđene sadržaje, dovršit će ih kod kuće. Na sljedećem satu mora dobiti povratnu informaciju o uspješnosti učinjenoga.
7. Aktivnijim radom na nastavnom satu *rasterećujemo* učenika obveza kod kuće, potičemo *unutarnju motivaciju* učenika, vodimo ih prema *samostalnosti i povjerenju* u vlastite mogućnosti, razvijamo osjećaj *odgovornosti* te cjelokupnu *nastavu* činimo *učinkovitijom*.
8. Omogućujući učenicima izbor vlastitoga puta prema uspjehu, osposobljavamo ih za objektivnije *samovrednovanje*.

U projektu „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“, naglasak je stavljen na individualni pristup učeniku, jasnoći ishoda učenja, pravu učenika na izbor količine i težine zadataka koje će rješavati, u skladu sa željenim postignućem, odnosno, na kojima će provjeravati svoje znanje i vještine te na taj način posredno samovrednovati svoj rad, na aktivniji odnos učenika prema radu na nastavnome satu, ponavljanje sadržaja bitnih za usvajanje novoga nastavnog sadržaja na sljedećem nastavnome satu. Projekt umjesto prinude i naredbe nudi suradnju, pokazujući učeniku da je svima stalo do njegova uspjeha, da neće biti stigmatiziran ni kritiziran zbog možebitnih neuspjeha. Kako je to u jednoj od lekcija iz Finske vrlo slikovito naglasio Passi Sahlberg manje je više, ističući to kao Finski pozitivan paradoks (Sahlberg, 2012), mislimo da je ovaj finski paradoks itekako primjenjiv u hrvatskoj obrazovnoj stvarnosti.

U stručnoj javnosti, u području obrazovanja, mnoštvo je teorijskih tvrdnja koje, nažalost, nemaju tako pozitivnu posljedicu za većinu nastavnika i učitelja koji takve i ne samo hrvatske tvrdnje prihvaćaju kao svoju obvezu u konkretnoj obrazovnoj praksi. Potrebno je navesti samo neke od njih.

Prva je tvrdnja da su domaće zadaće djelotvorno sredstvo učenja u osnovnoj školi što se potkrjepljuje istraživanjem Harris Cooper (1989ab), koja pokazuje da je zadaća imala mali učinak na uspjeh učenika od 4. do 6. razreda, ali Cooper i dalje preporuča zadaće (prema Marzano, Pickering, Polok, 2006).

Druga tvrdnja prepoznaje domaću zadaću kao nužnost koja osigurava vezu između obitelji i škole, kao da ne postoje konstruktivniji načini kojima se ta veza može kvalitetno ostvariti.

Treća tvrdnja navodi da domaća zadaća potiče razvoj radnih navika, odnosno da razvija pozitivne karakterne osobine kao što su samodisciplina, odgovornost i samostalnost, a niti jedno istraživanje do sada nije dokazalo da je to tako.

Četvrta je tvrdnja da domaće zadaće moraju biti ocijenjene, odnosno vrednovane – najveći i najnepravedniji zahtjev koji dovodi do diskriminacije učenika s obzirom na njihov različiti socio-ekonomski status, odnosno status njihovih obitelji koji im (ne)omogućuje uspjeh u rješavanju zadataka u domaćoj zadaći jer su u više od polovice učenika roditelji ili netko drugi ti koji pomažu ili rješavaju domaće zadaće, a o prepisivanju domaćih zadaća da i ne govorimo – internet omogućuje vrlo „kreativna“ rješenja. Da bi ova tvrdnja bila dovedena do apsurdna, dovoljno je pročitati što o tome kažu nadležne institucije u odgovoru na prijedlog za izostavljanje sastavnice „domaći uradak“ u imeniku učenika za osnovnu školu: „Slijedom navedenoga, zaključujemo da se načini, postupci i elementi vrednovanja mogu i moraju dogovoriti i uskladiti sa sastavnicama stručnoga aktiva škole, što omogućuje učiteljima Osnovne škole ... da navedenu sastavnicu domaća zadaća ne uzimaju u obzir kao sastavnicu ocjenjivanja, uz uvjet da se za to pronade znanstveno utemeljenje i potkrepljenje...“ (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2012., s pozivanjem na mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje od 10. srpnja 2012. godine).

Drukčiji pristup nastavi iznjedrio je i neka nova didaktičko-metodička rješenja koja nisu u suprotnosti sa stajalištem da domaća zadaća (ako je već zadana) treba omogućiti učeniku opažati, podržavati ga, dati potkrepljenje i učiniti proces učenja korisnijim i zabavnijim (Jensen, 2003.).

Na poimanju domaće zadaće, odnosno onom što se sve podrazumijeva pod domaćom zadaćom postoje različita mišljenja. Pojedini autori pod pojmom domaće zadaće podrazumijevaju obveze koje učenik treba obaviti u određenome roku (Mijatović, 2000), odnosno domaću zadaću smatraju nužnim sastavnim i organskim dijelom cjelokupnoga nastavnog rada (Franković i Pregrad i Šimleša, 1963) ili kao oblik pisane provjere (Jensen, 2003).

Sve je više stručnjaka koji zagovaraju znatno smanjivanje obveznih domaćih zadaća, a ako ih se zadaje tada da to budu zadatci koje učenici jedino mogu rješavati kod kuće (Glasser, 1994). Drugi rješenje vide u motiviranju i aktiviranju učenika da što više nauče i učine u školi (Mijatović, 1999) gdje učitelj ne provjerava samo točnost uratka, nego daje i povratnu informaciju (Glasser, 2004). Dio stručnjaka snažno se protivi zadavanju domaćih zadaća kakve se zadaju u većini naših škola jer nisu korisne za one koji ne razumiju što rade, a za učenike koji su ovladali potrebnim vještinama, one su gubitak vremena (Sokol, 2013., 80).

Neki stručnjaci preporučuju izostanak domaće zadaće (Težak, 1996) ili zadavanje tek poneke domaće zadaće u nižim razredima osnovne škole (Marzano i Pickering i Pollack, 2006), dok su drugi protiv zadavanja domaće zadaće jer smatraju da je ona neka vrsta prisile (Glasser, 1994) kojoj je posljedica preopterećenost učenika obvezama koje premašuju njihove psihofizičke sposobnosti (Mijatović, 1999).

## METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanjem je obuhvaćeno 216 ispitanika: 104 učenika od 4. – 7. razreda, 91 roditelj i 21 učitelj (od čega 7 učitelja razredne nastave i 14 učitelja predmetne nastave). Anketiranje je provedeno u Osnovnoj školi „Vijenac“ u Osijeku u svibnju 2013. godine. Podatci su prikupljeni anonimnim anketnim upitnikom.

Učenici su anketirani u školi na dan pohađanja nastave, a roditeljima su anketni upitnici poslani po učenicima.

Od deset pitanja u anketnom upitniku, sedam je bilo zatvorenoga tipa, dva su pitanja bila otvorenog tipa, a jedno pitanje bila je skala procjene.

Istraživanjem smo propitali stajališta o provedbi projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“, u čemu je razlika, odnosno, zašto nema razlike između domaće zadaće i učenja, što je novo u izvedbi nastavnoga sata, što od toga najviše pomaže učeniku u postizanju uspjeha,

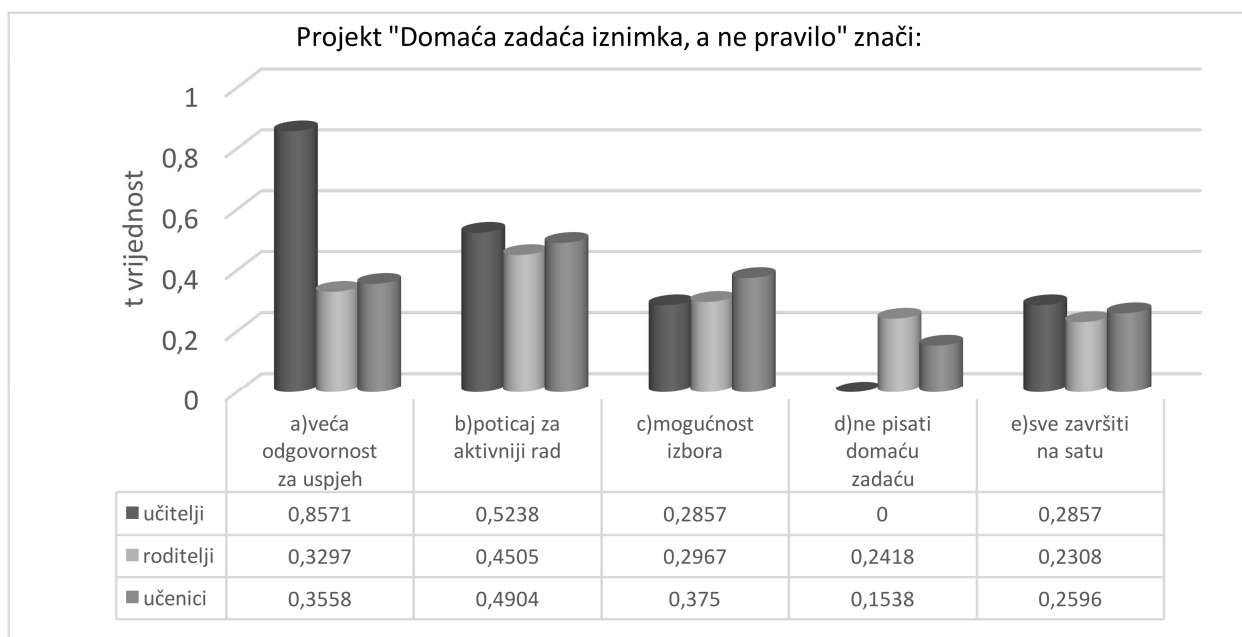
je li se što promijenilo u učenikovu odnosu prema radu, mogućnost izbora zadataka i samovrednovanje.

Rezultati istraživanja prikazani su grafički uz interpretaciju rezultata. Za pitanja DA-NE (2. i 10.) računani su  $\chi^2$ -test. Pitanja s proporcijama/postotcima odgovora (1., 5., 6., 7., i 8.) rađeni su test proporcija prema Petzu (da bi bio značajan, t vrijednost mora biti veća od 1,96), zadnje pitanje (prosječni postotak, 10.) rađen je t-test (s potrebnim korekcijama jer je broj skupina veći od 2).

## REZULTATI ISTRAŽIVANJA

### RAZMIŠLJANJA UČENIKA, UČITELJA I RODITELJA O REALIZACIJI PROJEKTA „DOMAĆA ZADAĆA – IZNIMKA, A NE PRAVILO“

Bilo je važno ispitati shvaćanje i podudarnost u odgovorima učenika, učitelja i roditelja o utjecaju projekta na odgovornost učenika za uspjeh, poticaj za aktivniji rad na nastavnome satu, mogućnost izbora zadataka za vježbu, mogućnost nepisanja domaće zadaće i mogućnost završavanja svih zadanih zadataka na nastavnome satu.



Slika 1. Značenje projekta „Domaća zadaća iznimka, a ne pravilo“

Statistički značajne razlike dobivene su za odgovore:

a) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI PERCIPIRANJA ODGOVORNOSTI ZA USPJEH

Između roditelja i učitelja ( $t=5,89$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od roditelja.

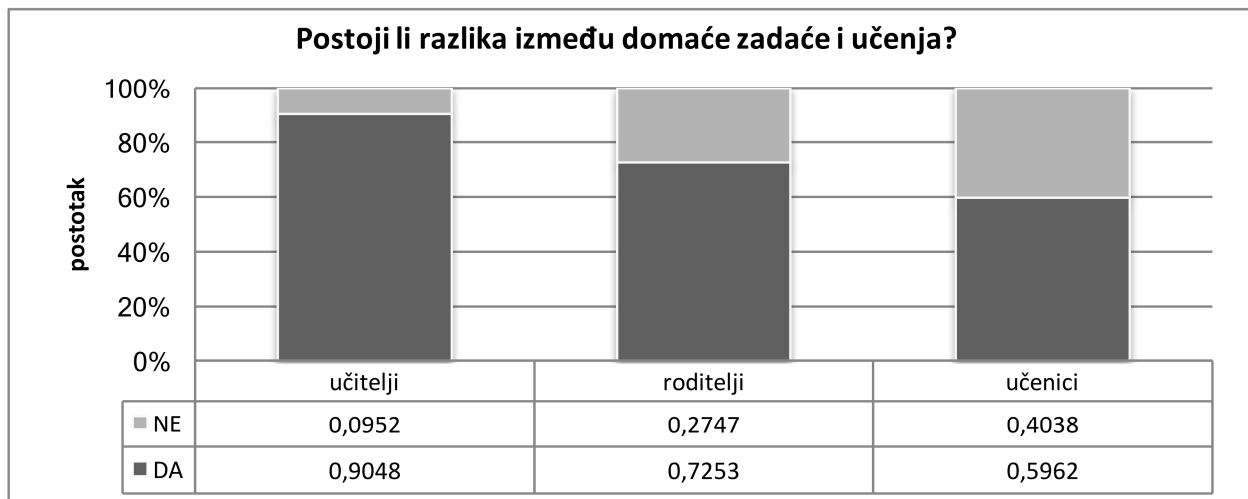
Između učitelja i učenika ( $t=5,55$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od učenika.

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovora „a“ ( $t=0,42$ ,  $p>0,01$ ).

- b) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O POTICANJU UČENIKA NA AKTIVNIJI RAD  
Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,61, p>0,01$ ).  
Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,28, p>0,01$ ).  
Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,56, p>0,01$ ).
- c) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O MOGUĆNOSTI IZBORA  
Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „C“ ( $t=0,10, p>0,01$ ).  
Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „C“ ( $t=0,82, p>0,01$ ).  
Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „C“ ( $t=1,16, p>0,01$ ).
- d) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O NEPISANJU DOMAĆE ZADAĆE  
Između roditelja i učitelja ( $t=5,39, p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.  
Između učitelja i učenika ( $t=4,35, p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.  
Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „d“ ( $t=1,53, p>0,01$ ).
- e) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA DA UČENIK MOŽE SVE ZAVRŠITI NA NASTAVNOME SATU  
Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „e“ ( $t=0,51, p>0,01$ ).  
Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „e“ ( $t=0,24, p>0,01$ ).  
Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „e“ ( $t=0,46, p>0,01$ ).

## RAZMIŠLJANJA ISPITANIKA O POJMOVIMA DOMAĆA ZADAĆA I UČENJE

Za ostvarivanje svrhe i cilja projekta važno je razumijevanje pojmova domaća zadaća i učenje te uočavanje njihove sličnosti i razlike.



Slika 2. Razlika između domaće zadaće i učenja

 $\chi^2$ -test

Postoji statistički značajna razlika između učitelja, roditelja i učenika u shvaćanju pojmova domaća zadaća i učenje ( $\chi^2 = 9,10$ ;  $df = 2$ ;  $p < 0,01$ ).

Učitelji za razliku od učenika, ( $\chi^2 = 7,29$ ;  $df = 1$ ;  $p < 0,01$ ) u statistički značajno većoj mjeri, smatraju da postoji razlika u shvaćanju pojmova domaća zadaća i učenje.

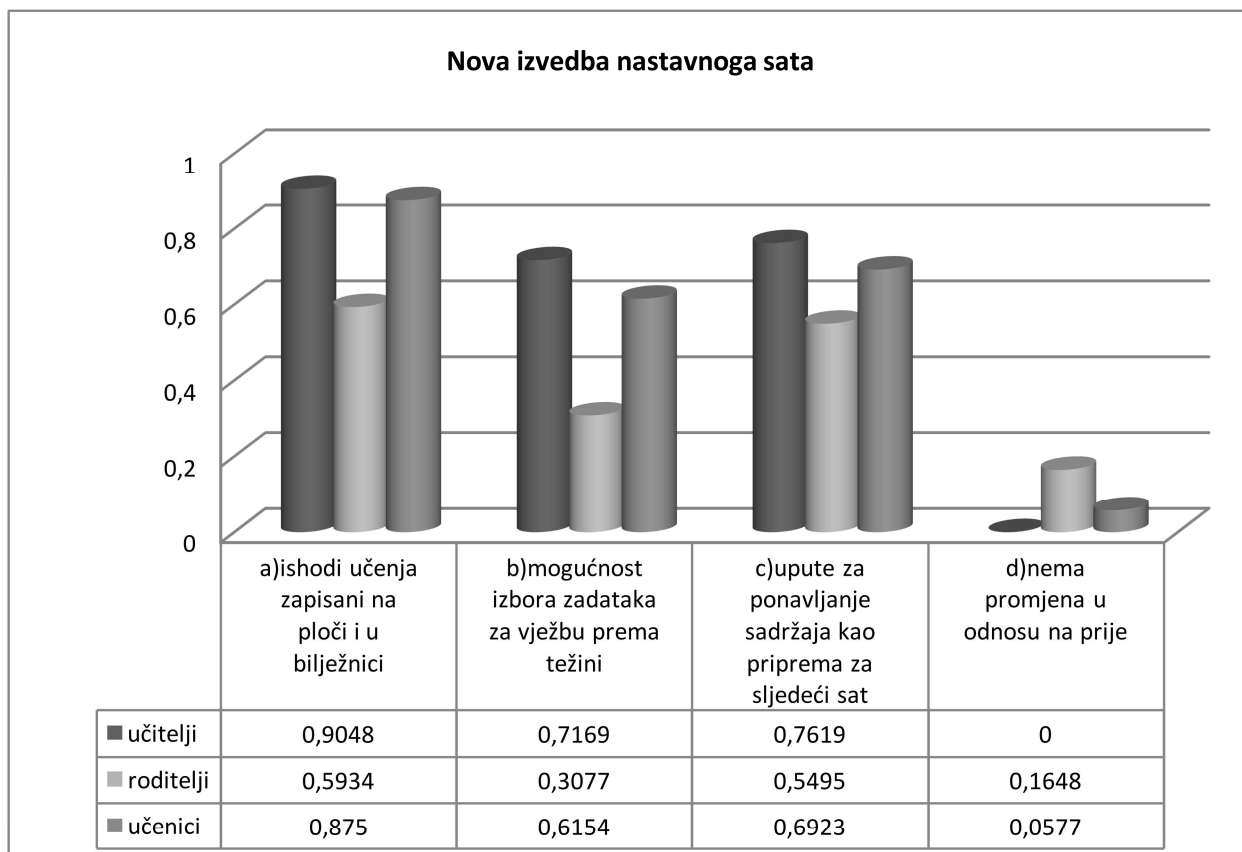
Učenici	Roditelji	Učitelji
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Učenjem više naučimo nego zadaćom;</li> <li>- Zadaću možemo i ne moramo imati, ali moramo učiti;</li> <li>- Kada učiš, stvarno ponoviš, a zadaća nK služi ničemu;</li> <li>- Ne moramo učiti, ali moramo napisati domaću zadaću;</li> <li>- Zadaću nam mogu napisati roditelji, ali učiti moramo sami jer svatko ima svoj stil učenja i u tome mi roditelji ne mogu pomoći;</li> <li>- Učenje je stjecanje novoga znanja, a domaća zadaća je ponavljanje i vježbanje;</li> <li>- Učenje je ponavljanje onoga što smo radili na satu, a zadaću samo napišemo i gotovi smo;</li> <li>- Kada pišemo domaću zadaću, samo riješimo zadatke, a kada učimo, onda učimo s nekim ciljem;</li> <li>- Zadaćom učimo na primjerima, a učenjem učimo i po pravilima i na primjerima;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Domaća zadaća je nešto što se nije stiglo na nastavi, a učenje je utvrđivanje gradiva koje se radi na nastavi;</li> <li>- Domaća zadaća je obveza, a učenje je osobni izbor učenika;</li> <li>- Kod učenja usvajamo i trajno pohranjujemo nova znanja, a kod domaće zadaće provjeravamo kvalitetu usvojenoga sadržaja na satu;</li> <li>- Domaća zadaća pripada u kategoriju obveznoga, a učenje, vlastitoga izbora;</li> <li>- Domaću zadaću učeniku može napisati netko drugi, a učiti mora sam;</li> <li>- U zadaći se rješavaju dodatni zadatci, a kada se uči, uči se kompletno gradivo;</li> <li>- Zadaće se samo napišu (prepišu) da bi bile napisane;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Domaća zadaća se može i prepisati, a gradivo mora učiti i savladati,</li> <li>- Da bi napisao domaću zadaću, mora prvo naučiti (učenici rade obrnuto);</li> <li>- Uči ono što želi i do koje razine želi;</li> <li>- Domaća zadaća se podrazumijeva da je obavezna, dok je učenje svojevolljno;</li> <li>- Domaća zadaća je obvezna za sve učenike bez obzira na njihove sposobnosti i želju za učenjem;</li> <li>- Učenje je proces koji traje i u školi i kod kuće;</li> </ul>

Učenici	Roditelji	Učitelji
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pišemo domaću zadaću pa ne zapamtimo, a kad učimo više puta pročitamo pa zapamtimo;</li> <li>- djeca bi trebala naučiti gradivo pa tek onda, za vježbu i ponavljanje, riješiti domaću zadaću;</li> <li>- Domaća zadaća je ponavljanje ili vježbanje gradiva koje smo radili na satu, a učenje je da naučimo sve ostalo, a ne samo ono što je u domaćoj zadaći,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zadaća se mora napraviti iako ne znaš, a učenje je ponavljanje onoga što je učio na satu;</li> <li>- Domaću zadaću napiše, a je li naučio to se ne zna,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Učenje je proces koji se treba odvijati redovito, bez obzira na domaću zadaću;</li> <li>- Učiti se može na različitim mjestima i na različite načine, a domaća zadaća je jedan od načina učenja koji je vezan uz dom,</li> </ul>

Ne postoji statistički značajna razlika u shvaćanju pojmova domaća zadaća i učenja između učitelja i roditelja ( $\chi^2 = 3$ ;  $df = 1$ ;  $p > 0,01$ ) te između roditelja i učenika ( $\chi^2 = 3,58$ ;  $df = 1$ ;  $p > 0,01$ ).

### PROPITIVANJE MIŠLJENJA O PROMJENAMA U NASTAVNOME PROCESU

Istraživanjem su ispitana razmišljanja o promjenama u nastavnome procesu s obzirom na jasnoću ishoda učenja, mogućnost izbora zadataka za vježbu prema težini i količini, o korisnosti uputa za ponavljanje sadržaja kao pripremi za sljedeći nastavni sat te o tome što najviše pomaže učeniku u postizanju najboljega uspjeha (slike 3. i 4.).



Slika 3. Nova izvedba nastavnoga sata

Učenici	Roditelji	Učitelji
<ul style="list-style-type: none"> <li>- U pisanju zadaće isto se uči;</li> <li>- Učenje i domaća zadaća naša su obveza;</li> <li>- Kada pišem domaću zadaću učim, to se meni nadovezuje;</li> <li>- Kada pišem domaću zadaću u isto vrijeme ponavljam za sutrašnju nastavu;</li> <li>- Ako želim postići uspjeh učit ću, pisat ću i rješavati zadatke bez obzira je li to zadano ili ne.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kad piše domaću zadaću vježba, tj. uči;</li> <li>- Za one koji hoće nema nikakve razlike, a za one koji neće njima je svejedno;</li> <li>- Kroz domaću zadaću učenik uči;</li> <li>- Domaća zadaća je vid učenja, ukoliko nema domaće zadaće više samoinicijativno uči ili radi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sve aktivnosti su učenje;</li> <li>- Prilikom pisanja domaće zadaće učenik provjerava usvojene sadržaje.</li> </ul>

Statistički značajne razlike dobivene su za odgovore:

a) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA NA ISTICANJE ISHODA UČENJA

Između roditelja i učitelja ( $t=3,79$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=0,42$ ,  $p>0,01$ ).

Između roditelja i učenika ( $t=4,63$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od roditelja.

b) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O MOGUĆNOSTI IZBORA ZADATAKA ZA VJEŽBU PREMA TEŽINI I KOLIČINI

Između roditelja i učitelja ( $t=3,73$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „b“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,93$ ,  $p>0,01$ ).

Između roditelja i učenika ( $t=4,53$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „b“ za razliku od roditelja.

c) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O UPUTAMA ZA PONAVLJANJE SADRŽAJA KAO PRIPREMA ZA SLJEDEĆI NASTAVNI SAT

Između roditelja i učitelja ( $t=1,99$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „c“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,67$ ,  $p>0,01$ ).

Između roditelja i učenika ( $t=2,71$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „c“ za razliku od roditelja.

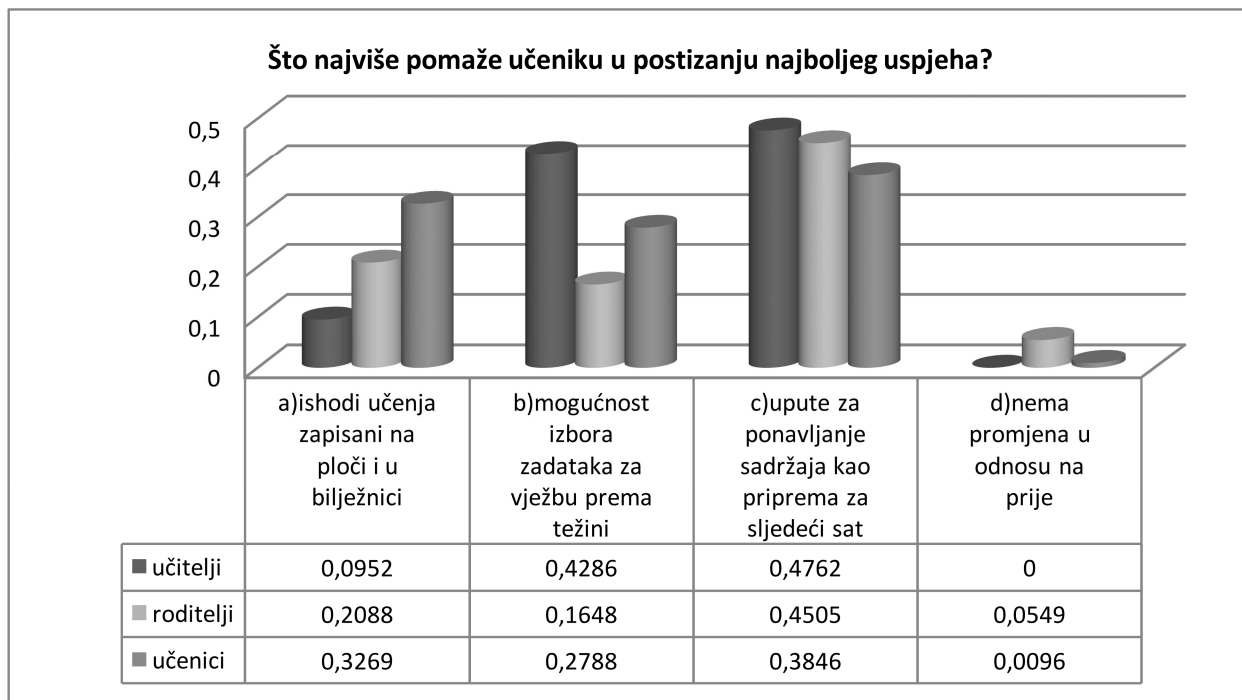
d) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA „D“



Između roditelja i učitelja ( $t=4,24$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.

Između učitelja i učenika ( $t=2,52$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.

Između roditelja i učenika ( $t=2,37$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učenika.



Slika 4. Što najviše pomaže učeniku u postizanju najboljeg uspjeha

Statistički značajne razlike dobivene su za odgovore:

**a) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O ISHODIMA UČENJA**

Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=1,48$ ,  $p>0,01$ ).

Između učitelja i učenika ( $t=2,24$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od učitelja.

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=1,88$ ,  $p>0,01$ ).

**b) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA U MOGUĆNOSTI IZBORA ZADATAKA ZA VJEŽBU**

Između roditelja i učitelja ( $t=2,29$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „b“ za razliku od učitelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=1,28$ ,  $p>0,01$ ).

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=1,94$ ,  $p>0,01$ ).

- c) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O UPUTAMA ZA PONAVLJANJE SADRŽAJA KAO PRIPREMI ZA SLJEDEĆI SAT

Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,21$ ,  $p>0,01$ ).

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,77$ ,  $p>0,01$ ).

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,93$ ,  $p>0,01$ ).

- d) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA DA NEMA PROMJENA

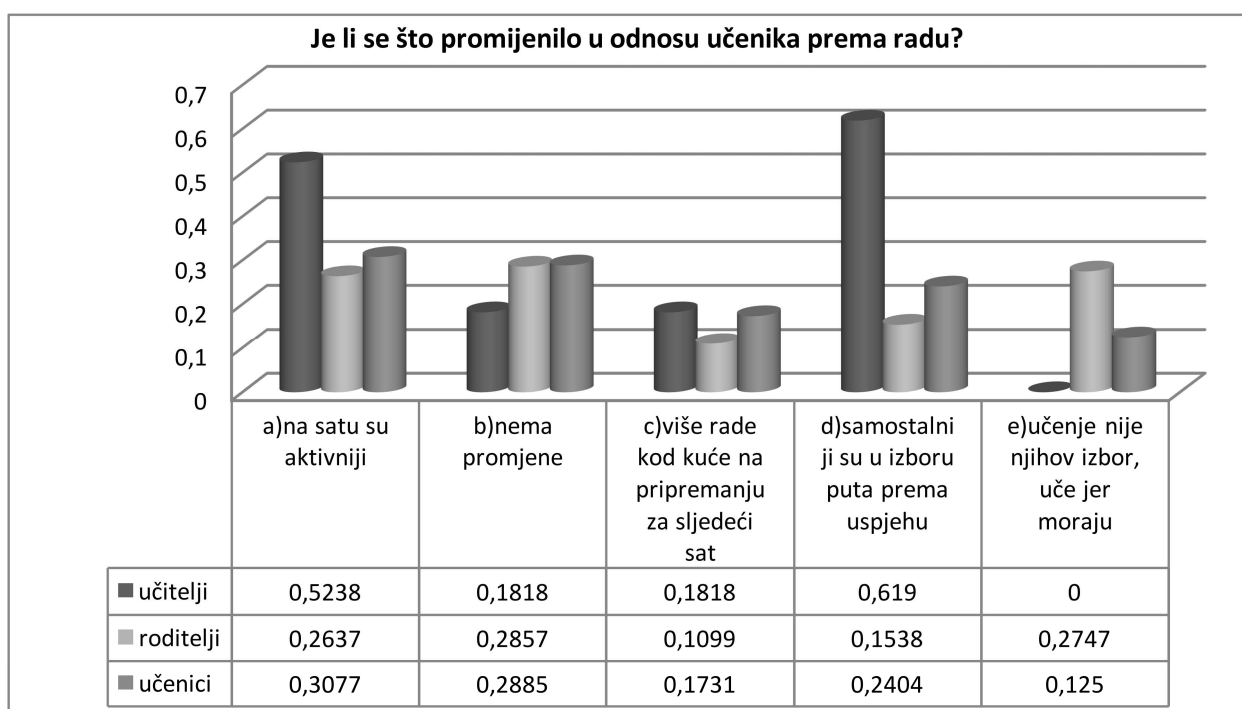
Između roditelja i učitelja ( $t=2,22$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „d“ ( $t=1,04$ ,  $p>0,01$ ).

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „d“ ( $t=1,76$ ,  $p>0,01$ ).

## UTJECAJ PROJEKTA NA SAMOSTALNOST UČENIKA I NJIHOVU AKTIVNOST NA NASTAVNOME SATU

Propitivana je aktivnost učenika na nastavnome satu, propitivano je uočavanje promjena u odnosu na rad učenika, pripremanje za sljedeći nastavni sat u domu, samostalnost u izboru zadataka i odnos prema učenju (slika 5.), te završavanje zadataka na nastavnome satu, nezainteresiranost za rad, završavanje izabranoga u školi, ostaje li učenicima zadataka za rad kod kuće (slika 6.).



Slika 5. Što se promijenilo u odnosu učenika prema radu

Statistički značajne razlike dobivene su za odgovore:

- a) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O AKTIVNOSTI NA SATU

Između roditelja i učitelja ( $t=2,19$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=1,83$ ,  $p>0,01$ ).

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=0,68$ ,  $p>0,01$ ).

- b) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA DA NEMA PROMJENE U ODNOSU UČENIKA PREMA RADU

Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=1,07$ ,  $p>0,01$ ).

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=1,12$ ,  $p>0,01$ ).

Između učenika i roditelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,04$ ,  $p>0,01$ ).

- c) NEMA STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O RADU KOD KUĆE NA PRIPREMANJU ZA SLJEDEĆI NASTAVNI SAT

Između roditelja i učitelja ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=1,27$ ,  $p>0,01$ ).

Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,79$ ,  $p>0,01$ ).

Između učitelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,09$ ,  $p>0,01$ ).

- d) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O SAMOSTALNOSTI U IZBORU AKTIVNOSTI NA PUTU PREMA USPJEHU

Između roditelja i učitelja ( $t=4,13$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ( $t=3,32$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učenika.

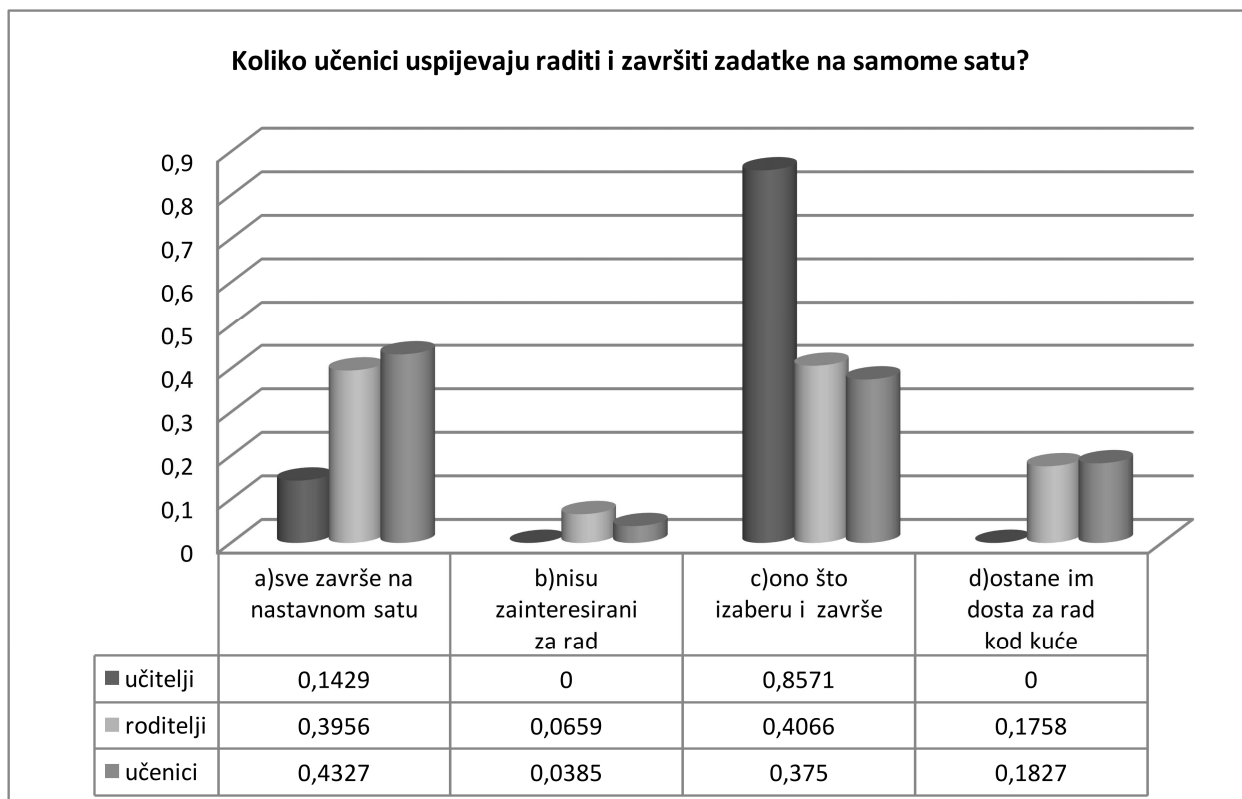
Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „d“ ( $t=1,53$ ,  $p>0,01$ ).

- e) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O ODNOSU PREMA UČENJU

Između roditelja i učitelja ( $t=5,35$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „e“ za razliku od učitelja.

Između učitelja i učenika ( $t=3,83$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „e“ za razliku od učitelja.

Između roditelja i učenika ( $t=2,63$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „e“ za razliku od učenika.



Slika 6. Završavanje zadataka na samome satu

Statistički značajne razlike dobivene su za odgovore:

- a) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA DA UČENICI SVE ZAVRŠE NA NASTAVNOME SATU  
 Između roditelja i učitelja ( $t=2,74$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od učitelja.  
 Između učitelja i učenika ( $t=3,20$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „a“ za razliku od učitelja.  
 Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „a“ ( $t=0,53$ ,  $p>0,01$ ).
- b) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O NEZAINTERESIRANOSTI UČENIKA ZA RAD  
 Između roditelja i učitelja ( $t=2,53$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „b“ za razliku od učitelja.  
 Između učitelja i učenika ( $t=2,04$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „b“ za razliku od učitelja.  
 Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „b“ ( $t=0,85$ ,  $p>0,01$ ).
- c) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O ZAVRŠAVANJU IZABRANOGA U ŠKOLI

Između roditelja i učitelja ( $t=4,89$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „c“ za razliku od roditelja.

Između učitelja i učenika ( $t=5,36$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učitelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „c“ za razliku od učenika.

Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „c“ ( $t=0,44$ ,  $p>0,01$ ).

d) POSTOJE STATISTIČKI ZNAČAJNE RAZLIKE IZMEĐU RODITELJA, UČITELJA I UČENIKA U UČESTALOSTI BIRANJA ODGOVARA O KOLIČINI ZADATAKA ZA RAD KOD KUĆE

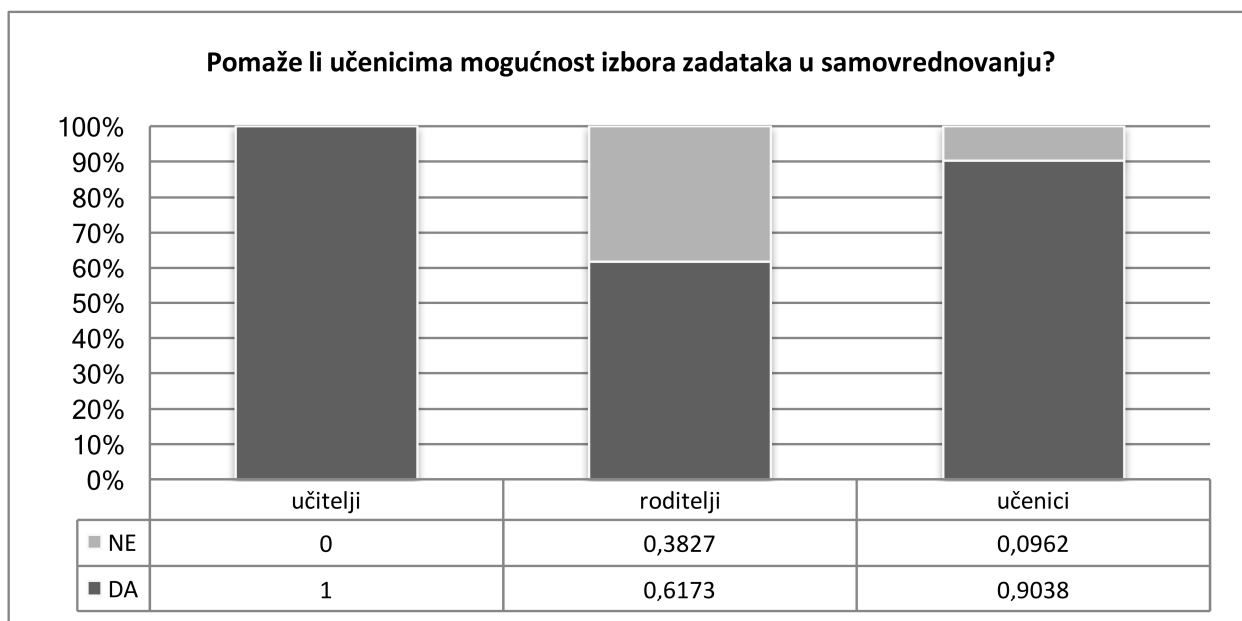
Između roditelja i učitelja ( $t=4,40$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu roditelji statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.

Između učitelja i učenika ( $t=4,82$ ,  $p<0,01$ ) pri čemu učenici statistički značajno češće zaokružuju odgovor „d“ za razliku od učitelja.

Između roditelja i učenika ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovara „d“ ( $t=0,12$ ,  $p>0,01$ ).

### MIŠLJENJA O SAMOVREDNOVANJU I POTICANJU NA VIŠE RADA

Propitivan je utjecaj mogućnosti izbora zadataka na samovrednovanje te kao poticaj na više rada (slike 7. i 8.).



Slika 7. Mogućnost izbora zadataka u samovrednovanju

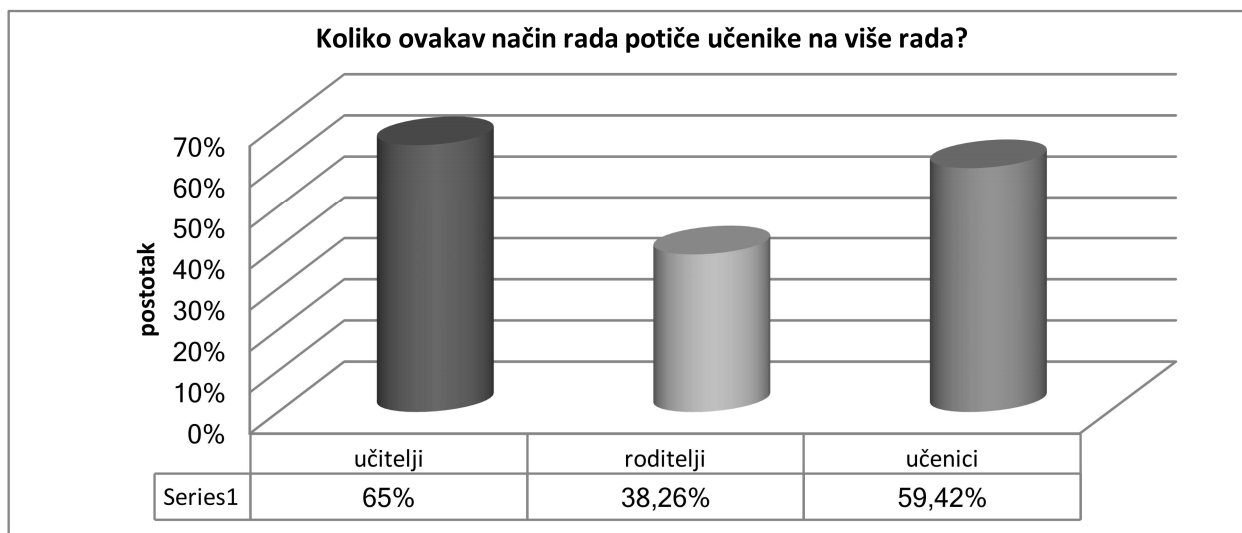
### $\chi^2$ -test

Postoji statistički značajna razlika između učitelja, roditelja i učenika u shvaćanju važnosti mogućnosti izbora zadataka za provjeru znanja u postupku samovrednovanja ( $\chi^2 = 29,66$ ;  $df = 2$ ;  $p < 0,01$ ).

Učitelji za razliku od roditelja ( $\chi^2 = 11,55$ ;  $df = 1$ ;  $p < 0,01$ ), u statistički značajno većoj mjeri smatraju da je važna mogućnost izbora zadataka za provjeru znanja u postupku samovrednovanja.

Također i učenici za razliku od roditelja ( $\chi^2 = 21,68$ ;  $df = 1$ ;  $p < 0,01$ ), u statistički značajno većoj mjeri smatraju da je važna mogućnost izbora zadataka za provjeru znanja u postupku samovrednovanja.

Ne postoji statistički značajna razlika u shvaćanju važnosti mogućnosti izbora zadataka za provjeru znanja u postupku samovrednovanja učitelja i učenika ( $\chi^2 = 2,19$ ;  $df = 1$ ;  $p > 0,01$ ).



Slika 8. Utjecaj projekta na aktivnost učenika

Postoji statistički značajna razlika između učitelja, roditelja i učenika.

Učitelji percipiraju značajno više rada u odnosu na roditelje ( $t=4,00$ ,  $p < 0,001$ ), a također i učenici percipiraju značajno više rada u odnosu na roditelje ( $t=4,83$ ,  $p < 0,001$ ) dok nema statističke značajne razlike između učitelja i učenika ( $t=0,85$ ,  $p > 0,001$ ), odnosno oni se ne razlikuju u percepciji poticanja rada.

## RASPRAVA

Rezultati istraživanja pokazuju da za učitelje provedba projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“ znači preuzimanje veće odgovornosti prema željenom cilju – uspjehu te da potiče učenika na aktivniji rad, s čime se slaže i polovina učenika i roditelja.

Učenici su prepoznali važnost individualnog izbora količine i težine zadataka za vježbu čime prihvaćaju i odgovornost za svoj uspjeh.

Učitelji i učenici imaju gotovo identična, pozitivna mišljenja o inovacijama u izvedbi nastavnoga sata (poznati ishodi učenja, mogućnost izbora zadataka te osobito, upute za ponavljanje sadržaja kao priprema za sljedeći nastavni sat), a roditelji, zbog tradicionalnog poimanja domaće zadaće teže prihvaćaju mogućnost izbora zadataka za vježbu.

Od osobite je važnosti za daljnji rad na provedbi projekta mišljenje velike većine svih anketiranih o pozitivnim promjenama u nastavnom procesu koje su usmjerene prema uspješnosti učenika.

Prema Jäger i suradnicima (2010.) roditelji danas preuzimaju na sebe učeničko opterećenje zadaćom namijenjeno učenicima. U pogledu promjene odnosa učenika prema radu, u našem istraživanju, došli smo do spoznaje da su učitelji prepoznali aktivniji odnos učenika na nastavnom satu te njihov izbor puta prema uspjehu, što potvrđuju i učenici. Roditelji ne prepoznaju u tolikoj mjeri, promjenu nabolje, što upućuje na potrebu učinkovitije komunikacije škole s roditeljima kako bi se ostvarenost ciljeva učinila vidljivijom.

Mišljenja roditelja i učenika podudarna su glede odgovora na pitanje koliko učenici uspijevaju raditi i završiti zadatke na nastavnom satu. Gotovo polovica učenika potvrđuje da uspijevaju sve završiti na nastavnome satu, odnosno da ono što izaberu za vježbu i završe na nastavnome satu, što potvrđuju i učitelji u svojim odgovorima. Prema mišljenju pojedinih stručnjaka djeca nisu automati u koje ubacujemo više zadaća kako bismo, kao rezultat toga, dobili više učenja i njih se ne može natjerati na usvajanje vještina. Na taj se način vrši pritisak na učenike kako bismo podučili što više gradiva i ostvarili bolje rezultate naših učenika na ispitima te time poručili kako smo mi najbolji (Kohn, 2007.).

Smisao domaćih zadaća i njihova svrhovitost dovedena je u pitanje i najnovijim podatcima prema kojima 40% učenika osmih razreda prepisuje domaće zadaće „često“ ili „gotovo uvijek“ (Ristić Dedić i Jokić, 2014.). Ovakav zaključak je, između ostalog, nama bio i temeljni povod za pokretanje čitavog projekta „Domaća zadaća - iznimka, a ne pravilo“ 2004. godine.

## UMJESTO ZAKLJUČKA

Deset je godina od početka primjene do u detalje razrađenoga projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“ koji je osmišljen nakon mnogobrojnih propitivanja mogućnosti primjene pojedinih postavaka projekta. Projektom se željelo aktivno uključiti sve zainteresirane u raspravu i promišljanje o svrhovitosti domaćih zadaća, o unaprjeđivanju nastavnoga rada, o načinima motiviranja učenika za aktivniji odnos u nastavnome procesu, ostavljajući učenicima mogućnost izbora vlastitoga puta prema uspjehu, učenike osposobljavati za prihvaćanje odgovornosti i objektivnije samovrednovanje, pridonositi rasterećenju učenika te cjelokupnu nastavu učiniti učinkovitijom.

Provedeno istraživanje pokazalo je da su učenici prepoznali vrijednosti projekta u odnosu na izvedbu nastavnoga sata (istaknuti ishodi učenja, mogućnost izbora zadataka, jasne upute za pripremu za sljedeći nastavni sat), njihovu aktivnost (više rada na nastavnome satu i u procesu učenja) i samovrednovanje.

Ovo istraživanje pokazalo je da su učitelji, kao ključni subjekti nastavnoga procesa, prihvatili osobnu odgovornost za uspjeh učenika dosljednom primjenom dogovorenih zaključaka Učiteljskoga vijeća.

Rezultati istraživanja u odgovorima roditelja upućuju na njihovo još uvijek tradicionalno shvaćanje nastave te nedovoljno povjerenje u sposobnosti učenika za samovrednovanje.

Odgovarajući na pitanje otvorenoga tipa, anketirani učitelji, učenici i roditelji iskazali su razumijevanje uzročno–posljedične povezanosti domaće zadaće i učenja. Na temelju rezultata ovoga istraživanja može se zaključiti da uočavaju i pojašnjavaju bitnu razliku u pojmovima domaća zadaća i učenje.

Dobiveni rezultati upućuju na opravdanost projekta, odnosno na ostvarivost cilja i svrhe projekta te su dobra podloga za daljnje praćenje provedbe projekta „Domaća zadaća – iznimka, a ne pravilo“, kao i njegovo potvrđivanje u sustavu odgoja i obrazovanja.

## LITERATURA

- Franković, D., Pregrad, Z. & Šimleša, P. (1963). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Glasser, W. (1994). *Kvalitetna škola*. Zagreb: Educa.
- Glasser, W. (2004). *Teorija izbora*. Zagreb: Alinea.
- Jäger, R., Stuck, A., Jäger-Flor, D. & Riebel, J. (2010). Hausaufgaben: Die andere Seite der Medaille: die Sicht Eltern. *Empirische Pädagogik*, 24 (1), 55-77.

- Jensen, E. (2003). *Super – nastava*. Zagreb: Educa.
- Kohn, A. (2007). Rethinking Homework. *Principal*, 86,3,35-38.
- Marzano, J. R., Pickering, J. D. & Pollack, E. J. (2006). *Nastavne strategije*. Zagreb: Educa
- Mijatović, A. (1999). Osnove suvremene pedagogije. Zagreb: Hrvatski pedagoško – književni zbor.
- Mijatović, A. (2000). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip.
- Ristić Dedić, Z. & Jokić, B. (2014). Izvještaj br. 1. Uče li, koliko i što učenici četvrtog i osmog razreda? Pišu li i kada domaće zadaće? – Serija „O učenju 2014.“. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Sahlberg, P. (2012). *Lekcije iz Finske*. Zagreb: Školska knjiga.
- Sokol, S. & Vrbošić, V. (2013). Homework – the exception and not the rule. *Život i škola*, 29 (1), 79-93.
- Težak, S. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.

## Homework - Between Theory and Practice

**Abstract:** The project “Homework – the exception rather than the rule” is being conducted in Elementary school “Vijenac” in the wake of contemporary European and global solutions in order to question the appropriateness of homework and to improve the teaching process. A study was conducted in which the students, parents and teachers of Elementary school “Vijenac” were interviewed.

Accordingly, the aims of the research were the following: to examine the students', teachers' and parents' opinions about the project “Homework – the exception rather than the rule”, to examine the opinions about changes in the teaching process, to check the impact of the project on students' independence and activities, and to check the impact of freedom of choice on self-assessment.

The conducted research has shown that the students recognized the value of the project in relation to the performance of the teaching process (emphasized learning outcomes, freedom to choose the tasks, clear instructions about preparation for the next lesson), their activity (more work during the lesson and in the learning process) and self-evaluation. This study indicated that the teachers, as key subjects of the teaching process, accept personal responsibility for students' success through consistent implementation of the agreed conclusions of the Teachers Council. The results of the parents' responses reflect their (still) traditional view of the teaching and learning process and lack of trust in the ability of students for self-evaluation.

This paper presents the results, which confirm that the objectives and purposes of the project have been attained.

**Keywords:** active work, consistency, freedom of choice, homework, learning outcomes, responsibility, self-assessment

## Hausaufgabe zwischen Theorie und Praxis

**Zusammenfassung:** In der Grundschule Vijenac wird das Projekt „Hausaufgabe - eine Ausnahme, aber keine Regel“ im Geiste aktueller und weltlicher Lösungen durchgeführt, um die Zweckmäßigkeit von Hausaufgaben zu untersuchen und den Unterrichtsprozess zu verbessern. Es wurde eine Umfrage mit Schülern, Eltern und Lehrern aus der Grundschule Vijenac gemacht.

Das Ziel der Forschung war es, die Meinung der Schüler, der Eltern und der Lehrer über die Durchführung des Projektes „Hausaufgabe - eine Ausnahme, aber keine Regel“ zu erfragen, desweiteren über die Änderungen im Unterrichtsprozess, den Einfluss des Projektes auf die Selbstständigkeit der Schüler und ihre Aktivität, ebenso über die Überprüfung des Einflusses auf die Möglichkeit der Selbstbewertung.

Die durchgeführte Forschung zeigte, dass die Schüler den Wert des Projektes in Bezug auf die Artikulierung der Unterrichtsstunde (hervorgehobene Lernziele, die Möglichkeit der Aufgabenwahl, klare Anweisungen zur Vorbereitung für die nächste Unterrichtsstunde), ihre Aktivität (mehr Arbeit in der Unterrichtsstunde und im Lernprozess) und die Selbstbewertung erkannt haben. Anhand der Forschung ist sichtbar, dass Lehrer, als Schlüsselsubjekte des Unterrichtsprozesses, die persönliche Verantwortung für den Schülererfolg gemäß der konsequenten Anwendung von Schlussfolgerungen des Lehrerrates übernommen haben. Die Antworten der Eltern weisen auf ihr noch immer traditionelles Verständnis vom Unterricht hin und auf mangelndes Vertrauen in die Fähigkeit der Schüler, sich selbst zu bewerten.

In der Arbeit werden die erhaltenen Ergebnisse präsentiert, die die Verwirklichung der Projektziele und des Projektzwecks bestätigen.

**Schlüsselbegriffe:** aktivere Arbeit, Hausaufgabe, Konsequenz, Lernziele, Wahlmöglichkeit, Verantwortung, Selbstbewertung